

**ТИПОЛОГІЯ ОБРАЗІВ
У ПОЕТИЧНОМУ ЦИКЛІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
«ВЕСНА В ЄГИПТІ»**

Досліджується образний світ та образотворчі принципи поетичного циклу Лесі Українки «Весна в Єгипті». Пропонується розгляд образів, ідей і значення центральних образів, пов'язаних з тематикою єгипетської міфології і культури. Основна увага приділяється художній рецепції Лесею Українкою Арабського Сходу, складовим, що сформували образ Єгипту у творчості письменниці. Відкривається глибинне значення єгипетських мотивів у літературному доробку Лесі Українки і підкреслено їх вагому роль в образотворчих інтенціях авторки.

Ключові слова: Єгипет, образ, культура, рецепція.

Зростання зацікавлення в розкритті орієнтального тексту Лесі Українки спонукає з'ясувати особливу роль у ньому єгипетського складника як такого, що містить концептуальну авторську рецепцію Арабського Сходу. Літературний твір оперує цілісними художніми конструкціями й акумулює в них цінну для людства інформацію, що, за законами пам'яті, «піддається відбору і складному кодуванню, переходить на збереження, з тим, щоб за певних умов знов заявити про себе» [3, 615]. Поетичний цикл «Весна в Єгипті», написаний Лесею Українкою в «золотій» країні (Гелуан, 1910 рік), дослідники вважають цінним текстом, що визначає важливу складову єгипетського вектора письменниці: «Безпосереднє перебування в середовищі як Єгипту фараонів, так і сучасного, об'єднало зорове, слухове, вербальне сприйняття світу, знаного за писемними джерелами і музейними експонатами тощо» [4, 136]. Пізнання іншої культури акумулювало виникнення у картині світу Лесі Українки образу цієї країни, прочитання якого яскраво вимальовується у поетичному циклі «Весна в Єгипті».

Давньоєгипетські ліричні пісні, про подібність яких з українськими писала Леся Українка, спонукали її до перекладацької діяльності, але згодом з-під пера письменниці

виходить цикл із шести поезій на тему Єгипту. «...Ясне небо, все повна певність від дощу ... і ... якась легкість повітря ... все це якось здіймає духа людині [10, 303]», – зазначає Леся Українка в одному з листів, підтверджуючи своє зачарування країною, яку «вже звикла любити не як чужу» [10, 304]. Системний підхід до аналізу образів «Весни в Єгипті» дає можливість окреслити ще одну виразну грань філософсько-світоглядних позицій Лесі Українки, розкрити естетично-мистецький зміст рецепції Єгипту. Визначення спільності ознак обраних письменницею єгипетських образів, їх типологічної співвіднесеності і специфічних рис актуалізує поле орієнтальних досліджень творчості письменниці, а цілеспрямованість на антропологічний принцип інтерпретації дозволяє зосередити увагу на проблемі провідних функціонально-концептуальних типах характерів у цьому циклі.

П. Киричок у статті, присвяченій творчості Лесі Українки в контексті світової літератури, зауважує, що «у циклі „Весна в Єгипті“ поетеса майстерно і глибоко проникає в сутність життя і особливості природи єгиптян. Та одночасно з цим вона не оминає і злободенних соціальних мотивів, її непокоять „гніт фараонів, кормига чужинців“ [Кримська світлиця. – 1996. – 24 лют.], як у давнину, так і тепер («Таємний дар»), а також і те, що відбувається у рідному краю. О. Огнєва дотримується думки, що шість стадій композиції поетичного циклу («Хамсин», «Дихання пустині», «Афра», «Вітряна ніч», «Вісті з півночі», «Таємний дар») є «описом так званих „метеоумов“ єгипетської весни», а «листи пронизуються образами давньоєгипетської міфології» [4, 148]. Дійсно, враження від клімату «широзолотого» Єгипту накладають певний відбиток на образний ряд циклу, але продумана образотворча організація його складників є цінним матеріалом для глибшої інтерпретації.

Говорячи про цінність поезій «Весни в Єгипті», зауважимо відмінність їх мотивів від інших творів літераторки на тему Єгипту. М. Шевчук, аналізуючи традиційні сюжети у творчості поетеси, стверджує: «Леся Українка використовувала для обробки майже всі генетичні групи традиційного сюжетно-образного матеріалу. У творчості письменниці зустрічаються також обробки

синкретичних сюжетів (з погляду походження), а також таких, що мають кілька інваріантів або сюжетів-зразків» [11, 124]. Є. Сверстюк окреслює зацікавлення Лесі Українки у єгипетській культурі «передусім виразністю порівняння: говорячи про „єгипетський полон”, про „ту важку єгипетську роботу, що має вславити імення царське”, про „дім роботи, країну неволі”, Леся Українка говорила про рідний край і про „всеросійських деспотів”» [5, 9]. П. Одарченко звертає увагу на ностальгійний характер творів, у яких йдеться про Єгипет та його культурні реалії, чи то міфічні образи, чи міфологеми (сюжетні лінії, мотиви і т. п.). Проте «Весна в Єгипті» розгортається не в руслі проблеми поневолення, рабства чи тиранії панівної влади: кожна поезія репрезентує окрему яскраву реалію єгипетської культури, сприйняту творчим генієм Лесі Українки, осмислену в ключі «вічних» питань, підказаних міфологічними сюжетами («Хамсин», «Тасмний дар»).

Поетичний цикл відкриває поезія «Хамсин», написана під впливом вражень, отриманих Лесею Українкою під час споглядання «рудого демона ... як він світ у жовтий кошмар зміняє!» [10, 309]. Згадує М. Охріменко, який брав уроки у письменниці: «...глянувши на небо, я надзвичайно здивувався з його зафарблення. Місцями воно було пурпурним, місцями багровим, криваво-червоним, червоно-фіолетовим, оранжевим, вогненно-золотистим. „Мене цікавить таке сполучення кольорів“, – промовила (Лариса Петрівна)... Незабаром хамсин налетів на Гелуан» [7, 349]. У листі до матері Леся Українка писала: «...під впливом хамсину могла тільки на єгипетські теми писати <...> Справда злий дух – Тіфон!.. А потім вже був „тихий хамсин“ без піску та каміння, літаючого в повітрі, тільки жовтим колоритом та з + 30 °R „у холодку“; а потім ще було „дихання пустині“ з тою ж t°, але вже без жовтого колориту, а потім була „афра“ – мертва тиша з білим від спеки небом...» [10, 309].

Образ хамсину Лесі Українки художньо продуманий і випи-саний таким чином, що його персоніфікація лише додає ефекту автентичності. Як єгипетська реалія хамсин вже має привабливу для художника характеристику: це жагучий сухий вітер з пустелі,

споріднений із аравійськими самумами і середземноморськими сиробо, починається звичайно через деякий час після сходу сонця, найбільшої сили досягає в післяполудневій годині і до заходу сонця знову стихає. Хамсин супроводжується задушливою спекою, і під час його панування небо губиться у хмарах сухого пилю, сонце здається блідим і втрачає блиск. Леся Українка наділяє хамсин одухотвореною природою, образ «рудого демона», «жагою паленого», «з сухими крильми» емотивно пов'язаний із утаємниченістю і зловорожістю. Дії хамсину як живої істоти динамічні, поривчасті: «мчить у повітрі, черкаючи пісок», «дише густим полум'ям пекучим», «заздо загорнув полою усіх своїх танечниць невидимих». Навколишній світ підпорядковується хамсину, переходить у споріднений йому стан неспокою, безумства і «весілля дикого»: «мов сопілка, співа пісок, зірвавшись зненацька з нерухомості своєї», «камінці на бубнах приграють», «щось віє покривалами тонкими, прудко-прудко крутячись у танці», «вся пустиня мов знялася вгору і в небо ринула», «на жовтім небі померкло сонце – око Озіріса – і стало так, мов цілий світ осліп». Ефект динаміки підсилено не тільки переходом хаосу з появою хамсину в явно апокаліптичну картину навколишнього світу. Принцип протиріччя в образотворенні притаманний єгипетському тексту Лесі Українки взагалі, в окремих епізодах він стає лейтмотивом. Образний світ «Хамсину» глибоко мистецький: музикальність, хореографічність, візуальна витонченість деталей вимальовує систему знаків, за якою центральний образ набуває міфічного змісту. Самоідентифікація персонажу відбувається за взірцем «божественної рецепції»:

*Я давній бог, я той могутній Сет,
Що тіло Озірісове нетлінне
Розшматував і кинув у пустиню.
Ох, як тоді Ізіда заридала [8, 363].*

За власними словами, Леся Українка «кидалася в дебри всесвітніх тем ... куди земляки мої, за виїмком двох-трьох одважних, воліють не вступати...» [10, 400] і, безперечно, найпопулярніший єгипетський міф про смерть Озіріса і його підступного брата Сета не могли не викликати у письменниці

алюзійної згадки у контексті спостереження за хамсином. У міфі простежується відомий мотив братовбивства через заздрість. Загальноєгипетський культ бога вмираючої і воскресаючої природи Осіріса – важлива реалія. Міф розповідає про те, як Осіріс, коли царював, навчив людей обробляти землю і насаджувати сади, однак його вбив брат, злий Сет, бажаючи правити сам. Дружина Осіріса богиня Ісіда знаходить і оплакує його тіло. Безумовно, що всі ці факти були відомі письменниці, і вона максимально наблизилась у своєму сприйнятті хамсину до істинно художнього розуміння природи Єгипту. Традиційні сюжети існують у певній універсальній площині, утворюють свого роду метатекст [2, 10], тому можна стверджувати, що «Хамсин» синтезує уявлення про трагічний міф й індивідуальне авторське сприйняття єгипетської культури і її окремих складових.

Дихотомія Озіріс–Сет пропонує окрім ключової ідеї «божественності» єгипетських культурних реалій, підтекстну: в основі будь-якої світобудови лежать дві сили, одна з яких творча, а інша – руйнівна. Провідною стихією «Весни в Єгипті» є повітря, а точніше – вітер. Знаково, що «вітер з Єгипту» не один раз з'являється у творчості Лесі Українки. Серед незавершених праць у «Чотирьох казках зеленого шуму» фігурує «лагідний південний вітер», який «розповідає про Африку, про Єгипет, про його величність фараонів, війни і рабство» [9, 295–296]. У нотатках письменниці вгадуються задуми творів «Ра-Менеїс», «В дому роботи, в країні неволі» та ін. складових єгипетського тексту Лесі Українки: «...тепер величність фараони згинули, тільки рабство зосталось. Самум в Сахарі. Греція: хист, філософія, християнство, під чужим ярмом, війна за визволення (Раніше потоплення корабля з єгипетськими древностями.) Традиції волі, що zostались від греків. – Летів я ще через немало невольних сторін, бачив, як люди стогнали в ярмі. Гей, коли ті люди стануть вільні, як я! – і т. д.» [9, 296].

Смислове навантаження образу хамсину вибудовується навколо міфологічного і символічного значення повітря як однієї з фундаментальних стихій у процесі світостворення. Повітря відноситься до легких, духовних начал, як і вогонь. Найчастіше

Леся Українка звертається саме до цих двох природних первнів. Подих як вияв повітря у живому сенсі пов'язаний з принципом життя, животворним духом, еманациєю. Цей мотив репрезентований у більшості космогонічних міфів (в орієнтальній міфології творець світу, мусонний вітер, летить на крилах над водою – в результаті чого і народжується життя). Вітер як буйство повітря сам по собі асоціюється з грубими хаотичними силами, сферою діяльності демонів. Однак у вигляді урагану вітер ототожнюється з передвістям появи бога. У східній міфологічній традиції «духовна стихія» вітру тісно переплетена із вогнем і світлом: вітер, народжений духом, у свою чергу народжує світло. Судячи з повір'я східних народів, з атману виник простір, з простору – вітер, з вітру – вогонь. Вітер, крім усього іншого, являється світлоносним океаном, йому надається честь переносити на своїх могутніх крилах божественні створіння. З вітром блукають по світах душі померлих. Хамсин – палючий вітер з пустелі – у єгипетській міфології сприймається як вісник того, що з країни пішло Сонячне Око – богиня врожаю Хатор, тому звертання до цього образу Лесі Українки цілком умотивоване («На жовтім небі померкло сонце – око Озіріса...»). Посуха, що її приносить хамсин, примушує гинути все живе, тому людину в поезії зображено у вигляді араба, який «серед пустині падає додолу, / Як на молитві» [8, 363].

Поезія «Дихання пустині» продовжує тему персоніфікованого образу Єгипту, тепер реалізованого у картині безмежного пустельного простору з подихом «рівним», «вільним», «гарячим та чистим, мов святим». Емотивна парадигма спирається на тишу, мовчазність, заспокоєність, що прийшли на зміну свавільному хамсинові. Як і в попередній поезії, вживання цієї реалії йде в одухотвореному власному імені Хамсин, що підкреслює прагнення оживити образ Єгипту, надати йому рис окремої яскравої особистості. Колірна гама, де домінує золото піску і вогненна спека, приєднує, хоча й алюзійно, колір зелені оаз. Якщо в «Хамсині» прояв людської присутності зведено до згадки про слабку перед стихією людину – араба і «чужинки»-авторки, якій адресована загроза невимримого Хамсина («Чужинко, не дивись! Засиплю очі!»), то людина у «Диханні

пустині» інша. Це фелак, який «працює мовчки, тихий, пильний, Будує дім», «оази робить він серед пустині, Лиш не для себе...». Визначна риса цього образу – «всесильність», тобто праця фелаха автоматично дорівнюється до діяння божества. Він уособлює творчий первень, причому творення відбувається з метою прихистити «пустий, летючий рій мандрівців», завести «густий сад». Поєднуючи в образі фелаха божественне і людське, Леся Українка використовує ефект полярності: всесильність бога поряд з важкою працею співвідноситься з диханням пустині. Кільцева організація поезії, що починається і завершується фразою «пустиня дише», натякає на циклічність світоіснування, довершеність і гармонійність світобудови. Єгипет постає могутньою цивілізацією не тому, що його історія багата на завоювання на чолі з династіями фараонів, а через працю людини, набутки багатозарової культури, що, як зауважує Езра Паунд, «на сході завжди відзначалась більшою напруженістю» [6, 124]. Як і в «Хамсині», мотив усепроникного вітру присутній і в «Диханні пустині»: «Поколише / Гарячий вітер одіж на людині, / Обсушить піт ... і далі по рівнині / Пролине ... знов і знов...» [8, 364].

«Дихання пустині», втілене й у спокої «золотого піску», і в утомленості «свавільного Хамсина», і мовчазний труд «всесильного фелаха», і тиша, яку повторно передано трьома крапками, поступається іншій єгипетській арабесці Лесі Українки – «Афрі», яка гармонію між урівноваженістю пустелі й буйством хамсину доводить до стану нерухомого, «як води стоячі», закам'яніння. «Афра», третя за хронологією поезія циклу «Весна в Єгипті» фіксує промені авторської уваги на внутрішньому світі цієї країни – культурного і природного, що не належить людям і чужий однаково і європейцям, і єгиптянам. Гаряча німота афри здригається від свисту сурем, грому «різких тарабанів», і в цьому випадку авторка розгортає картину вторгнення іншого гатунку: протистояння між рабом та фараоном стирається протистоянням єгипетської культури з іншою: «Гучно силу свою англічани / Берегом Нілу несуть, щоб Єгипет почув і тремтів» [8, 364].

Зауважимо, що німецький історик Освальд Шпенглер, пропонуючи вчення про культуру як множинність замкнутих «організмів», визначав символом культури Давнього Єгипту

«обмежений однолінійний шлях». Учений зводить кожную культуру до її прасимволу і стверджує, що цей символ породжує культуру. Простеження рецепції Лесі Українки Єгипту дає за аналоговою схемою роздумів символічний образний ряд єгипетської культури у картині світу письменниці, в якому фігуруватимуть: Хамсин-Сет (божество руйнації), Феллах-Озіріс (божество створення), Пустиня (необмежений креативний простір), Афра-мовчання (природний стан розвитку культури, латентна умова її продуктивного існування), Чужинець (зовнішній комуніканти, пасивний споглядач). В «Афрі» апокаліптична картина, яку спостерігаємо в «Хамсині», набуває характеру застигності цивілізації у віках:

*Небо, збіліле від спеки, вже сивіє, мов попеліє,
День до останку згорів і лишилася нічка бліда;
Світла немає, а темрява наче не сміє
В тишу пекучу вступити. Не видно зірок ні сліда;
Так, наче світ спорожнів... [8, 364].*

Ледве вловимий темп розгортання дії «Весни в Єгипті» маркований насамперед повторами появи центральних актантів і зміни часопросторових характеристик. Порівняймо: у «Хамсині» подієвість сконцентрована навколо агресивного образу палючого вітру, який перетворює «важку нерухомість піску» у «жовту і сліпучу млу», внаслідок чого світ «сліпне»; у «Диханні пустині» Хамсин стає минулим, відсувається на другий план, поступаючись у просторі того самого «золотого піску» гарячому вітрові, який супроводжує роботу фелаха-творця; «Афра» трансформує заспокоєність форм на «млу без мрії», що її на деякий час можуть переривати чужинне втручання, штучно створене «сурмами» і «тарабанами», – і знов кільце замикається на гармонії, спустошеності й тиші. Підтекстна природа концептуальної думки поетичного циклу, її недомовленість спонукає до семіотичного аналізу образного світу поезій «Весни в Єгипті», тому в суто рецептивне поле пізнання образу Єгипту втручається суб'єктивний елемент авторського сприйняття, який складають поезії «Сон», «Вітряна ніч» і «Вість з півночі».

Безсумнівною узагальнювальною рисою цих поезій є їх ностальгійний характер. Незважаючи на спорідненість єгипетської й української культур, про яку Леся Українка неодноразово зазначала в епістолярії та передмові до перекладу давньоєгипетських ліричних пісень, цикл «Весна в Єгипті» пронизаний тугою за рідною країною. Паралель Єгипет – Україна водночас стирає грані між двома культурами й увиразнює їхню відмінність, тому тло «сну», само по собі межове, створює ефект прозорості перспективи на два виміри – український і єгипетський. Уся поезія побудована на прийомі паралелі, співвіднесеності:

*Тепло та ясно... Чи се Єгипет?
Так, се Єгипет... синій намет
неба високого міниться сяєвом...
Ох, та й високе ж! Як вільно, як радісно,
Так, се Єгипет...
Тихо та любо... чи се Україна?
Так, се Україна... Он і садок,
батьківська хата і луки зелені,
темнії вільхи, ставочок із ряскою.
Так, се Україна... [8, 368].*

Знаково, що для зображення Єгипту авторка обирає вільний простір неба, а для України – замкнутий локус садка, хати, ставка. Конкретизація атрибутів топосу «Україна» і розмитість їх щодо Єгипту свідчить про відстороненість споглядання письменницею іншої культури. Принцип антагоністичності й у цьому випадку спрацьовує на увиразнення ключового мотиву поетичного циклу: будь-який контакт посилює індивідуальність рис обох комунікантів – чи це люди, чи персоніфіковані образи, чи культури взагалі.

Суб'єктивність останньої строфи поезії підсумовує емотивну організацію твору, маніфестуючи чітку позицію вибору:

*Можна спинитись... годі блукання...
Все буде добре... Рідний мій край
вкупі зі мною одужав від злигоднів,
небо не хворе, не плаче, не хмуриться,
люди веселі і я... не будіть...
Все буде добре... [8, 368].*

У єгиптян є приказка: «Навіть у найважчі часи посмішка нічого не коштує», і своєрідне творче й життєве кредо Лесі Українки з мужнім «contra spem spero» перегукується з Єгипетським висловом і кінцівкою «Сну». Сподівання на покращення здоров'я, яке подарував Лесі Українці Єгипет, вилився у твердження впевненості у кращому майбутті, не тільки для себе, а й для української культури.

«Вітряна ніч» і «Вість з півночі» репрезентують епізод рецепції у світлі ностальгійного осмислення образу Єгипту, який тут має той самий антитетичний характер, що притаманний усьому єгипетському тексту Лесі Українки. Домінанта асиміляції двох мотивів – культури Єгипту й України – втілено в образах вітрів, Хамсина (і в цій замальовці єгипетський вітер не втрачає одухотвореності), персоніфікованому «вітру з півночі». Центральний образ «Вітряної ночі» можна вважати антиподом аналогічного образу в «Хамсині». Динаміку образу витримано у подібній емотивній сфері, проте ключовим виступає мотив взаємодії, комунікації і її результату: вітер із півночі з тільки йому притаманними індивідуальними рисами постає у зіставленні з Хамсином унікальним феноменом, яким є сформована людська особистість. Образний світ поезії увиразнюється не тільки його антагоністичною природою, а й інтенсифікацією звучання авторського «Я» у контексті рецепції двох культур, української («край мій бідний») і єгипетської («пустиня золота»). Змістове навантаження знакових образів вітрів приводить до глибинної думки про поглинання однієї культури іншою:

*Чи його коханням запалила
Раптом ця пустиня золота,
Що над нею він огнем літа,
Мов його й не північ породила?
<...> Що ж, лети, про мене все одно.
Ти чужий тут став у сій країні,
Не приніс для мене ні луни
Здалека, з моєї сторони, –
Тільки спів кохання для пустині [8, 365].*

Отже, лейтмотив ностальгії за рідним краєм набуває якості негативу, на якому чітко проступає проблема крос-культурного контакту, зокрема аспекту культурної асиміляції. «Вість з півночі» створює пейзажну замальовку, яка логічно продовжує тему «Вітряної ночі». Проте домінування авторського «Я» посилюється і висуває на авансцену естетику духовної рецепції ліричної героїні, що в перших рядках твору підкреслено акцентуацією індивідуальної візії (Дивлюся ранком – ....). На протигагу «Вітряній ночі», у «Вісті з півночі» вітер має власне монологічне висловлювання, яке і завершує поезію на підкреслено ностальгійній ноті:

*«Се ж я з твоєї сторони
Приніс оці плакучі вісті, –
Якої ще тобі луни?..» [8, 366].*

Типологічну паралель з образними моделями перших поезій циклу простежуємо у трансформованому характері образу вітру. Простежується чітка парадигма образотворчих модифікацій: природний образ (опис стихії, атмосферного феномену) → сакралізований образ (співвіднесення з богами єгипетського міфологічного пантеону) → одухотворено-олюднений образ (персоніфікація з метою надання рис людської особистості) → комунікативна ланка у контакті двох культур (ідентифікація відмінностей та спільності культурних сфер України і Єгипту в авторському уявленні).

«Таємний дар», заключна поезія циклу «Весна в Єгипті», репрезентує багатшу систему образів, насичених міфічною семантикою. Єгипет, який звела в художньому світі Леся Українка, «плакати довго не вміє», сльози лише умивають його, після чого він повертається до блискучої позолоти «в розлогії пустині, / Та й усміхається знову» [8, 366]. Цей вираз створює особливу композиційну рамку – завершальні рядки поезії пропонують поетичну аргументацію життєрадісності сонячної країни:

*З заздроців вічну неволю судили боги твоїм дітям,
Я ж у незламную радість озброю народную душу, –
Гніт фараонів, кормига чужинців її не здолає [8, 367].*

Спостерігаємо використання таких знакових образів, які утворюють полотно цілісного образу Єгипту в авторській рецепції: на рівні сакралізації фігурують Ніл – «божественна дитина», Сфінкс – загадка, тайна сущого, Гатори – своєрідні «волхви» у єгипетській міфології, Сет – зловорожі сили долі, Ра – джерело життя, ключовий солярний символ Єгипту. Окремо виступають символи лотоса, папірусу, пальмового щита – дари Гатор, а тому безпосередньо пов'язані з міфічним образом Єгипту образні деталі; на рівні «людських» образів у поезії діють єгипетські жінки, фелахові діти, «весь у червонім» водонос. Леся Українка зуміла поєднати картини живої реальності з ірреальністю міфологічною, використовуючи майстерно вибудовану знакову символічну конструкцію. На фресці, створеній поеткою, сміються чорні очі єгиптянок, вкритих у чадри, ласують солодким очеретом діти, наділяє людей водою водонос – і все це у канві міфічності й закодованості. Той самий водонос є своєрідним відображенням Гатор, що в наступних рядках приносять дари Нілу, – він також офірує дар, без якого неможливе життя.

*Весь у червонім іде водонос, – мов жартуючи, дзвонить
Ясним начинням і швидко жадібному люду
Воду холодну, солодку з важкої баклажки вділяє,
Жартом її приправляє, з усміхом плату бере [8, 366].*

Очевидно, що знання єгипетської культури і чуйне сприйняття її скарбів спонукало Лесю Українку до спроб інтерпретації оригінальних образів, передусім міфологічних архетипів у новому ключі. К.-Г. Юнг зауважує, що «архетипи склались протягом багатьох тисячоліть людської історії і споконвічно успадковуються колективним несвідомим. Вони – символи, які виражають найбільш фундаментальні взаємовідносини і цілі. Їх можна знайти у фольклорі, казках, легендах. Архетипи – символи материнського начала, народження людини, його смерті, образи вогню, моря та ін. Те саме можна сказати про божественні образи» [12, 15]. Розкриття архетипних характеристик у поезії, написаної за мотивами іншої культури, свідчить про цілеспрямований вибір засобу образотворення, що зумовлює естетичну і комунікативну природу твору.

Отже, концептуальний зміст поетичного циклу Лесі Українки «Весна в Єгипті» полягає в авторській артикуляції образів єгипетської культури за характерною моделлю антропологізації і сакралізації. Документальність рецептивного матеріалу зумовила культурософське осмислення образу реалій Єгипту. Інтерпретаційне поле поетичного циклу «Весна в Єгипті» репрезентує низку міфічних образів, апелюючи до архетипів «дитини», «матері», «батька». Характерні для єгипетського тексту Лесі Українки антагоністичні образи «творця» і «руйнівника», реалізовані у поетизованих образах «фелаха» і «хамсину», що підтверджує схильність сприйняття письменницею образу Єгипту у призмі конфронтаційних характеристик.

Література

1. Антология исследований культуры. – Т. 1. Интерпретация культуры. – СПб. : – Университет. кн., 1997. – 728 с. – (Культурология. XX век).
2. Антофійчук В. І. Проблеми поезики традиційних сюжетів та образів у літературі / В. І. Антофійчук, А. Є. Нямцу. – Чернівці : Рута, 1997. – 200 с.
3. Лотман Ю. М. Семиосфера / Ю. М. Лотман. – СПб. : Искусство – СПб, 2004. – 704 с.
4. Огнева О. Д. Східні стежини Лесі Українки : статті і матеріали / О. Д. Огнева. – Луцьк : Волин. кн., 2007. – 236 с.
5. Одарченко П. Леся Українка : розвідки різних років / П. Одарченко. – К : Вид-во М. П. Коць, 1994. – 239 с.
6. Паунд Э. Путеводитель по культуре / Э. Паунд ; предисл. К. К. Чухрукидзе. – М. : Русское феноменолог. о-во, Логос, Гнозис, 1997. – 192 с.
7. Спогади про Лесю Українку. – К. : Дніпро, 1971. – 483 с.
8. Українка Леся. Збір. творів : у 12 т. – Т. 1 / Леся Українка. – К. : Наук. думка, 1975. – С. 363.
9. Українка Леся. Збір. творів : у 12 т. – Т. 7 / Леся Українка. – К. : Наук. думка, 1976. – С. 17–20.
10. Українка Леся. Збір. творів : у 12 т. – Т. 12 / Леся Українка. – К. : Наук. думка, 1979.

11. Шевчук М. В. Питання класифікації традиційних сюжетів у творчості Лесі Українки / М. В. Шевчук // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 1999. – № 3. – С. 124–129.

12. Юнг К. Г. Божественный ребенок // Воспитание : сборник. – М. : О. АСТ-ЛТД, 1997. – 400 с.

Козлітина Е. Типология образов в стихотворном цикле Лесі Українки «Весна в Єгипте».

Исследуется мир образов и изобразительные принципы стихотворного цикла Лесі Українки «Весна в Єгипте». Предлагается рассмотрение образов, идей и значения центральных образов, которые связаны с тематикой египетской мифологии и культуры. Основное внимание уделяется художественной рецепции Лесей Українкой Арабского Востока, составляющим, которые сформировали образ Єгипта в творчестве писательницы. Открывается глубокое значение египетских мотивов в литературном наследии Лесі Українки и подчеркнута их важная роль в изобразительных интенциях автора.

Ключевые слова: Єгипет, образ, культура, рецепция.

Kozlitiņa E. The Typology of Images in Lesia Ukrainka's Poetic Cycle "The Spring in Egypt".

The article is devoted to the research of the world of images and visual principles of the poetic cycle by Lesia Ukrainka "The Spring in Egypt". The images, ideas and meanings of the main characters connected with Egyptian mythology and culture are analyzed. Mainly our attention is paid to Lesia Ukrainka's artistic reception of Arabic Orient, the important elements which formed Lesia Ukrainka's image of Egypt. The article represents the interpretation of Egyptian theme in Lesia Ukrainka's works, underlines its importance in world's conception of Lesia Ukrainka.

Key words: Egypt, image, text, Occident, Orient, culture.